

Det er sagt mye klokt om konsekvensene av forslag til ny skolestruktur. Jeg bor på Otterøya, og støtter det som allerede er løftet fram i hørings svar. Mine meninger er naturligvis preget av at jeg selv har gått på skolen her, bor på Otterøya og håper barna mine får gjøre det samme. For meg handler dette derfor om mer enn skolestruktur. Det handler om hverdagen vår.

Det er blitt sagt at utredningen er basert på operasjonalisering. Jeg forstår hvorfor det gjøres. Komplekse samfunnsproblemer må ofte brytes ned i målbare størrelser for å bli håndterbare. Men jeg kjenner likevel på et ubehag når mine barn først og fremst omtales som «elever» i et system for tjenesteproduksjon. Hva er det egentlig vi produserer?

Hvis målet er å produsere mest mulig undervisning per lærer, innenfor mest mulig effektiv bruk av bygg og ressurser, så forstår jeg godt hvorfor stordrift framstår som den beste løsningen. Sentralisering er effektivt, særlig når man har «operasjonalisert» seg bort fra realitetens komplekse sammenhenger og definert KPIer som gjerne også er økonomisk betinget.

Men skolen produserer ikke bare elever. Den er med på å produsere hele mennesket. Jeg tror, ønsker og håper at skolen vil lære barna mine mer enn fag. Jeg vil at de skal lære å håndtere vennskap, konflikter, utenforskap, mestring og vanskelige følelser sammen med andre barn. Jeg vil at de skal få prøve og feile i trygge omgivelser, nær mennesker som kjenner dem.

I hørings svaret forstår jeg det som at det er implisitt at et robust skolemiljø handler om at antallet elever må være av en viss størrelse for å redusere utenforskap. Dette tolker jeg som klisjeen «like barn leker best» og at forslaget øker sjansen for at alle vil ha en medelev som ligner seg selv. Det ønsker jeg ikke for mine barn. Jeg håper og tror at de gjennom skolen skal lære å tilpasse seg ulike barn, ha respekt for hverandre uansett bakgrunn eller interesser, være nysjerrige og inkluderende. Er ikke dette også en viktig del av skole?

Jeg reagerer på hvordan begreper som «robusthet» brukes i høringsnotatet. Robusthet beskrives nesten utelukkende som størrelse, kapasitet, økonomi og fagmiljø. Det snakkes mye om robuste elever, robuste tjenester og robuste fagmiljø, men lite om robuste barn og robuste lokalsamfunn. Samtidig viser forskning at små skoler ofte kan gi sterkere tilhørighet, tettere relasjoner mellom elever og lærere og mer individuell oppfølging (Kvalsund & Hargreaves, 2009; Finn, 2019). Melheim (1998) hevdet, på bakgrunn av forskning, at bygdeskoler med blandede alderstrinn ikke var avleggs, men heller en fremtidsrettet skoleform fordi det gir mulighet til å fremme aktive og selvstendige elever. En kunnskapsoppsummering fra 2009 konkluderer med at man ikke har noen holdepunkter for at kvaliteten på skolene er lavere i distriktene i vårt naboland (Åberg-Bengtsson, 2009). Derimot peker flere artikler på at små læringsmiljø kan gi økt trygghet og sosial tilhørighet (Theobald & Nachtigal, 1995), og at blanding av elever på tvers av alder har klare fordeler for sosial læring. Disse perspektivene er i liten grad diskutert i høringsnotatet. Når økonomi og kapasitetsutnyttelse får dominere så sterkt, er det vanskelig å ikke sitte igjen med inntrykket av konklusjonsretningen i stor grad er valgt på forhånd

Det er nettopp derfor jeg mener det er nødvendig å spørre hva som egentlig er målbildet med denne prosessen. Hvis målet først og fremst er økonomisk bærekraft og effektiv tjenesteproduksjon, så er argumentasjonen i dokumentene forståelig. Men hvis målet også handler om barnas hverdag, trygghet, tilhørighet og levende lokalsamfunn, så blir bildet langt mer sammensatt. Høringsnotatet gjemmer seg bak ord som «barnets beste», «likeverdige tjenester» og «sosial robusthet», men drøfter i liten grad om større skoler faktisk gir bedre oppvekstmiljø for alle barn. Det fremstår som om kvalitet i stadig større grad måles i driftseffektivitet, og i mindre grad i kvalitet og levevilkår.

Jeg synes det er påfallende at høringsnotatet vurderer robusthet ut fra skolens interne forhold, men i liten grad snakker om hvor robuste lokalsamfunnene rundt skolene blir etter slike vedtak. Dette handler om langt mer enn organisering av undervisning. Skolen er ikke bare et bygg eller en kommunal tjeneste. Skolen binder sammen foreldre, barn, fritidsliv og generasjoner i bygda. Når ungdomstrinnet tas bort, oppleves det ikke som en justering av tjenestetilbudet. Det oppleves som enda et steg i retning av å «bygge ned bygda» og dermed også hverdagen slik vi kjenner den.

Jeg forstår godt at kommunen står i en krevende økonomisk situasjon, og at fallende elevtall skaper vanskelige prioriteringer. Men da må også de folkevalgte tørre å stille større spørsmål enn bare om hvordan man organiserer skolesektoren mest effektivt. Hva slags kommune ønsker man å være? Ønsker man levende distrikter, eller aksepterer man gradvis sentralisering som en nødvendig utvikling? For valgene som tas nå handler ikke bare om hvilke skoler som skal ha en fremtid. De handler om hvilke lokalsamfunn som skal ha en fremtid.

Uansett hvilket scenario dere lander på, håper jeg dere husker å tenke på ungene, ikke bare elevene. For når man endrer skolehverdagen, endrer man også rammene rundt hele livet til barna og familiene deres.